

پراکنش فضایی «فقرشادی» و تبیین «پدیده شادمانی فقیرانه» (مطالعه موردی: محله‌های شهر زاهدان)

امیرحمزه شهبازی - استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

علیرضا شهبازی - استادیار گروه جغرافیا، دانشگاه زابل، زابل، ایران

زینب سرگزی - کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

حسین بخشانی - دانشجوی کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه سیستان و بلوچستان، زاهدان، ایران

تأیید مقاله: ۱۳۹۹/۱۲/۲۱

پذیرش مقاله: ۱۳۹۹/۰۶/۱۰

چکیده

شادمانی شالوده زندگی خوب و سلامت روان است. نبود یا ضعف آستانه‌های لازم احساس شادمانی، چالش‌برانگیز و آسیب‌زا است. رتبه شادمانی ایران در میان ۶۹ کشور جهان ۶۱ است. این پژوهش پیمایشی معطوف سه هدف است: سنجش میزان شادمانی شهروندان، تحلیل پراکنش فضایی شادمانی در ۴۶ محله شهر زاهدان و تحلیل رابطه شادمانی شهروندان، با سطح اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله‌شان. این پژوهش، کاربردی، توصیفی-تحلیلی، با نمونه برداری تصادفی دومرحله‌ای است. مدل‌های تحلیل عبارت‌اند از: کولموگروف-اسمیرنوف، شاپیرو-ویلک، U مان‌ویتنی، کروسکال والیس، کای‌دو، تست نشانه، مدل فی، وی‌گرامرز و جدول متقاطع. حجم نمونه ۳۸۶ واحد از ۴۶ محله است که بر پایه جایگاه اقتصادی-اجتماعی و کالبدی به پنج سطح تفکیک شده‌اند. یافته‌ها با سطح معناداری $+/+++$ نشان می‌دهد، میزان شادمانی شهروندان، نامطلوب است (۶۵ درصد، خیلی کم، کم، تا متوسط). همچنین ۲۶ درصد ساکنان محله‌های تراز ۱ و ۲ شهر، میزان شادمانی خود را زیاد تا خیلی زیاد می‌دانند. از سوی دیگر ۵۵ درصد ساکنان محله‌های تراز ۴ و ۵، میزان شادمانی‌شان را زیاد تا خیلی زیاد می‌دانند. ارتباط معکوس فوق میان سطح اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله با میزان شادمانی وجود «پدیده شادمانی فقیرانه» را آشکار کرده است. براساس دو آزمون تکمیلی، ۲۸ درصد جمعیت فارس و در مقابل ۴۲ درصد جمعیت بلوچ میزان شادمانی خود را زیاد تا خیلی زیاد می‌دانند. همچنین رابطه میان سطح بندی محله‌ها و بافت قومیتی آن‌ها در سطح معناداری $+/+3$ تأیید شد. این پدیده‌ها می‌تواند ناشی از مقایسه کیفیت زندگی با همسایگان هم‌تراز، نه انتشار بالاتر و همچنین روحیه تقدیرگرایی نسبی اقوام غیرفارس باشد. نوآوری پژوهش حاضر آشکارسازی «پدیده شادمانی فقیرانه» و ارتباط قومیت و احساس شادمانی است.

واژه‌های کلیدی: فقر شادی، شادی فقیرانه، زاهدان، قشر بندی اجتماعی، شادمانی.

مقدمه

با وجود گسترش پژوهش‌های دو دهه گذشته در حوزه شادمانی، هنوز مطالعات شادمانی در حوزه برنامه‌ریزی شهری، به‌مثابه مسئله‌ای مهم به جایگاه لازم نرسیده است (Papachristou, et al., 2019). اهتمام به رفع کاستی‌ها برای شادمانی شهروندان مسئله بسیار مهمی است (Tofallis, 2020). همچنین بر توجه روزافزون به حوزه ادبیات شادمانی تأکید می‌شود (Wang, et al., 2019)؛ درحالی‌که اهمیت محیط زندگی، به‌عنوان حوزه تخصصی برنامه‌ریزی شهری برای شادمانی شهروندان بارها گوشزد شده است (Rosas, 2019). جیمز^۱ شادمانی را از هدف‌های عمده زندگی می‌داند (Nodding, 2007: 77)؛ بنابراین مسئله شادمانی از چنان جایگاهی برخوردار است که کاهش شادمانی شهروندان، معادل شکست دولت‌ها پنداشته می‌شود (DwiPurnamasari, et al., 2019)؛ از این‌رو نقش تخصصی برنامه‌ریزان شهری و شهرسازان در ارتقای شادمانی شهروندان، همچنین ضرورت شناخت روشمند و برنامه‌ریزی هدفمند، برای تأمین و تعادل در پراکنش فضایی شادمانی آشکار می‌شود. واکاوی اهمیت شادمانی و مسائل و مشکلات مربوط به آن، در پهنه کشور نشان می‌دهد که ایران جزء ۱۰ کشور نخست دنیا از لحاظ افسردگی شناخته می‌شود (محمدی، ۱۳۹۷)، اما نتایج پژوهش اینگلههارت^۲ نشان می‌دهد که میزان شادمانی جامعه نمونه ایران در میان ۶۹ کشور در رتبه ۶۱ است (نائبی، ۱۳۷۴: ۳). بر پایه آمارها در ایران حدود ۱۶/۵ درصد زن‌ها و ۱۱ درصد مردها افسردگی دارند که این رقم در ۲۶ سال گذشته دو برابر شده است (قاضی‌زاده هاشمی، ۱۳۹۶)؛ درحالی‌که شادابی شهروندان، از مؤلفه‌های زندگی خوب و از شالوده‌های سلامت روان شناخته می‌شود (آزموده، ۱۳۸۶) و مانع جدی شکوفایی استعدادها و توسعه کشور است. کاهش مشارکت اجتماعی، واکاوی پراکنش فضایی شادمانی و متغیرهای هم‌پیوند آن (به‌مثابه جلوه‌ای از کیفیت زندگی) در حوزه تخصصی شهرسازی و برنامه‌ریزی شهری است. بحرینی (۱۳۷۵) به نقل از جیکوب، جذابیت فضاهای شهری را سبب شادمانی شهروندان می‌داند. جیکوب (۱۳۸۶) پیاده‌روهای فعال و سرزنده را که سبب آشنایی و روابط چهره به چهره و احساس اعتماد می‌شود، بر میزان شادمانی شهروندان مؤثر می‌داند.

جمعیت زاهدان - به‌مثابه شهری چندقومی - طی دوره ۶۰ ساله (۱۳۳۵ - ۱۳۹۵) از ۱۷,۵۰۰ نفر به حدود ۶۰۰ هزار نفر رسیده است (سرشماری‌های مرکز آمار ایران) و فاصله‌اش را با شهر دوم یعنی زابل از ۱/۵ برابر به حدود ۴ برابر رسانده است، زاهدان دارای خرده‌فرهنگ‌های متفاوت (شهبازی، ۱۳۹۹: ۱۱۰) و شهرنشینی سریع و رخنمون یافتن حاشیه‌نشینی گسترده (ابراهیم‌زاده و همکاران، ۱۳۸۳: ۱۲۱) است. همچنین دومین شهر پر حاشیه‌نشین کشور (نخعی، ۱۳۹۹) است که از لحاظ میزان احساس شادمانی، وضعیتی متفاوت و نیازمند تحلیل و ارزیابی دارد. این پژوهش پیمایشی، پاسخی به این مهم و تلاشی برای گسترش و ارتقای ادبیات شادمانی است. همچنین پاسخی برای این سه پرسش شالوده‌ای یافته است: آیا احساس شادمانی شهروندان در حد خوب و مطلوب قرار دارد؟ آیا پراکنش فضایی شادمانی در سطح محله‌های شهر هم‌گن است؟ آیا سطح اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله‌ها می‌تواند میزان شادمانی شهروندان ساکن آن محله‌ها را توضیح دهد و پیش‌بینی‌پذیر کند. اهداف پژوهش نیز عبارت‌اند از: الف) ارزیابی تحلیلی میزان

1. William James

2. Ingelhart

احساس شادمانی در میان شهروندان، ب) تحلیل پراکنش فضایی احساس شادمانی در ۴۶ محله که با توجه به جایگاه اجتماعی - اقتصادی و کالبدی‌شان در قالب پنج محدوده مطالعاتی تفکیک و تحلیل شدند. ج) تبیین سطح معناداری رابطه احساس شادمانی شهروندان با وضعیت اقتصادی - اجتماعی و کالبدی محله زندگی آنها (برحسب محدوده‌های پنج‌گانه از سطح ۱ یا خیلی بالا تا سطح ۵ یا خیلی پایین).

مبانی نظری

اولین ارزیابی خوشبختی و کیفیت زندگی، با رویکرد جامع جغرافیایی را دیوید اسمیت (۱۹۷۳) بوانجام داد. بالاس (۲۰۱۳): ۳۹) در بخش جغرافیا دانشگاه شفیلد می‌گوید، علاقه روبره‌فزونی برای تحلیل خوشبختی با فاکتورهای ذهنی (پرسشگری از خود افراد) در حال شکل‌گیری است. وی (Ballas, 2013, 47) بعد جغرافیایی - کالبدی و عوامل زمینه‌ای اقتصادی - اجتماعی را در شادمانی و خوشبختی برجسته می‌داند و بر فراخوانی پژوهش‌های میان‌رشته‌ای (جغرافیا، اقتصاد، جامعه‌شناسی، برنامه‌ریزی شهری و منطقه‌ای و روان‌شناسی) که مدتی است آغاز شده و نیز پیوندهای جغرافیا و شادمانی ذهنی (Ballas, 2012) تأکید دارد. باتی (۲۰۱۲) باور دارد که پتانسیل بسیار چشمگیری برای علم شهری نوظهور با مباحث مرتبط با شادمانی مردم وجود دارد. جوشانلو و همکاران (۲۰۱۵) پیوند تعدیل‌کننده ارزش‌های افراد را بر رضایت آنها از زندگی مهم می‌دانند. برخی نظریه‌پردازان، خوشبختی را هم‌سنگ با احساس خوشبختی ذهنی (Seligman, 2011) می‌دانند که تابع وضعیت و روند زندگی فرد و به‌صورت ویژه، احساس شادمانی درونی (Eddigton and Shuman, 2015) و گرایش‌های فرهنگی از جمله خوش‌بینی (Ford et al., 2015) است.

داینر و ساه (۱۹۹۷) شادی را دارای سه بعد اساسی می‌دانند که عبارت‌اند از: بعد شناختی، یعنی نوعی تفکر و پردازش اطلاعات که به ارزیابی مثبت افراد از زندگی در قیاس با گذشته و با زندگی دیگران منجر می‌شود. بعد عاطفی و هیجانی، یعنی احساس خوشحالی، امید به آینده، دلگرمی و خوش‌بینی. بعد اجتماعی، رویکرد فرهنگی، یعنی افکار و احساسات، قالب‌ها، چارچوب‌ها و به‌طور کلی عناصر فرهنگی. از شادی تعاریف دیگری نیز شده که به سه دسته طبقه‌بندی شده است:

تعاریف عاطفی: این تعاریف در حقیقت شادی مستقیم و بی‌واسطه را شامل می‌شوند که شامل احساسات و عواطف

مثبت شبیه لذت و خوشی است که با اظهار تمایلات خود فرد مورد مطالعه قابل‌دستیابی هستند (Ott, 2006: 518).

رویکرد جامعه‌شناختی (اجتماعی): در این رویکرد، ساختارهای اجتماعی بر هیجانات از جمله شادمانی مؤثر تلقی می‌شوند. ساخت، نحوه جاییابی هر یک از عناصر، اشیا یا نیروهایی است که کلیت خاصی را شکل می‌دهند (ساروخانی، ۱۳۷۵: ۸۵۴).

تعاریف شناختی: در این تعاریف شادی به‌عنوان یک تصور، عقیده و ارزیابی مثبت به کل زندگی تعبیر می‌شود. نتیجه آن، تصدیق شرایط زندگی براساس قیاس با وضعیت گذشته، وضعیت ایده‌آل و قیاس با دیگران است (سامنر، ۱۹۹۶). در عصر روشنگری، ایده شادمانی به‌طور زمینی و کمتر به‌صورت آن‌جهانی رشد یافت. در فرهنگ غربی نیز تأکید

بر لذت راهی برای شادمانی بوده است (Nodding, 2007: 77). چنگ و همکاران (۲۰۲۰) میان ارزش مسکن و میزان شادمانی مالکان ارتباط مستقیم قائل هستند.

در ادامه مبانی نظری پژوهش، به بررسی ادبیات پژوهش پرداخته شده است؛ به گونه‌ای که مخاطب در آستانه مرزهای دانش بشری پیرامون موضوع پژوهش قرار گرفته است. سپس به‌طور مشخص فرایند پژوهش کنونی شروع شده است. حاصل تلاش نگارندگان، پس از بررسی منابع خارجی و ایرانی با تأکید بر بهنگام‌بودن منابع شامل ۱۵ منبع فارسی و ۱۳ منبع انگلیسی در قالب جدول ۱ (با نهایت تلخیص و موجز) آورده شده است.

جدول ۱. پیشینه پژوهش شامل مشخصات پژوهشگران، موضوع پژوهش، قلمرو مکانی و یافته‌های پژوهش‌ها

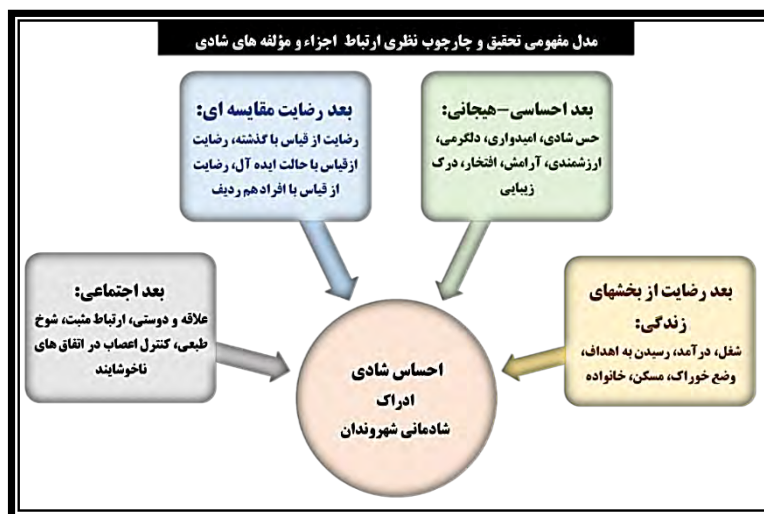
پژوهشگر	یافته‌های پژوهش
نادمی و جلیلی کامجو، ۱۳۹۷	مبتنی بر فلسفه لذت و رنج بنام، لذت را برابر شادی و رنج را برابر فقر دانستند و به ارزیابی تأثیر فقر نسبی بر نابرابری شادی «در اقتصاد ایران» پرداختند و نتیجه گرفتند فقر مطلق و نسبی تأثیر مثبت و معناداری بر نابرابری شادی در جامعه ایران داشته است.
منصف و همکاران، ۱۳۹۸	اثر هشت متغیر بر شادی با استفاده از داده‌های پانل برای ۱۰۰ کشور در بازه ۲۰۰۵ تا ۲۰۱۶، بررسی شد. براساس نتایج پژوهش، رابطه شادی با درآمد سرانه، سلامت، مصرف، مثبت و با نابرابری درآمد، تورم و بیکاری منفی است. اما با افزایش نابرابری درآمد، تأثیر درآمد سرانه کاهش می‌یابد.
سماواتی و رنجبر، ۱۳۹۷	عوامل مؤثر بر شادی را براساس روش پیمایشی «محدوده پیاده‌راه‌های مرکز تهران» بررسی کردند و میانگین احساس شادی بر مبنای روش وینهون شهروندان تهرانی را ۵/۹ از ۱۰ به‌دست آوردند.
بابائی‌فرد، محرابی‌زاده و شمسی، ۱۳۹۷	نتیجه فراتحلیل «روی ۸ پژوهش ایرانی و خارجی معتبر طی سالهای ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۵» نشان داد که ضریب تأثیر سرمایه فرهنگی بر شادی معادل ۰/۳۲۲ و در حد متوسط ارزیابی می‌شود.
بهزادپور، گرجی مهبلیانی و سهیلی، ۱۳۹۶	«مجموعه اکباتان تهران و مهرگان قزوین» را مطالعه و نشان دادند، محوطه باز مجتمع‌های مسکونی به‌عنوان بستر و فضای گردهم‌آورنده، سبب تعاملات اجتماعی و شادمانی بیشتر ساکنان می‌شود.
رنجبر، سامتی و صرافان، ۱۳۹۶	نتایج پژوهش «در ۲۸ کشور عضو اتحادیه اروپا»، بیانگر اثر مثبت درآمد (تا سطح خاص)، امید به زندگی و ثبات سیاسی بر شادی و اثر منفی HIV و درآمد زیر ۶۰ درصد متوسط جامعه بر میزان شادمانی است.
شماعی، فخری پورمحمدی و زنگانه، ۱۳۹۶	«مطلقة ۱۱ شهرداری تهران» را به دلیل ارزیابی کیفیت زندگی مطالعه کردند و نتیجه گرفتند که ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی به‌ترتیب ۵۸ درصد، ۵۳ درصد و ۶۴ درصد ارزیابی شدند و در حد متوسط هستند.
سلیمانی مهرنجاتی و همکاران، ۱۳۹۵	در پژوهشی بنیادی، بر توافق جهانی درباره ضرورت تبیین کیفیت زندگی و زیست‌پذیری شهری و توافق نداشتن درباره اصول و معیارها و شاخص‌های آن تأکید کردند.
فتاحی، کریمی و محمدی‌راد، ۱۳۹۵	نتایج رگرسیون چندگانه «داده‌های کارگاه‌های صنعتی شهرستان کرمانشاه» نشان می‌دهد، متغیرهای بهره‌وری، تعداد فرزند، سلامت روحی، علاقه به کار و خوش‌بینی با شادی ارتباط مثبت و میزان درآمد ماهیانه ارتباط منفی و معناداری با شادی دارد.
عباس‌زاده، قاسم‌زاده و صالح، ۱۳۹۵	میزان شادی «دانشجویان دختر دانشگاه تبریز» را بررسی کردند و نتیجه گرفتند که در حد متوسط رو به بالاست و اشکال سرمایه (اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی) رابطه معناداری با شادی دارند.
باستانی و ملکی‌پور، ۱۳۹۵	تأثیر فضای شهری بر احساس شادمانی «ساکنان ۹ محله شهر تهران» را تحلیل کردند و دریافتند رابطه معناداری میان فضای شهری غنی با احساس شادمانی افراد وجود دارد.
نبوی، رضادوست و صالحی، ۱۳۹۴	«دانش‌آموزان ۱۶ تا ۱۸ ساله اهواز» را مطالعه کردند و دریافتند که بین احساس نشاط و متغیرهای عزت‌نفس، احساس محرومیت نسبی، شبکه روابط اجتماعی، اعتماد اجتماعی و احساس ناامنی، رابطه معناداری وجود دارد.
اکبرزاده و همکاران، ۱۳۹۲	در مطالعه «دانشجویان دانشکده روان‌شناسی و علوم اجتماعی تهران مرکز»، دریافتند که میزان شادی در حد متوسط است و متغیرهای سرمایه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مهم‌ترین تبیین‌کننده‌های شادی هستند.
امیرکافی و زارع، ۱۳۹۲	با مطالعه «جمعیت ۱۸ سال و بالاتر کرمان» نشان دادند که متغیرهای شبکه اجتماعی قوی، شبکه مشارکت مدنی، حمایت اجتماعی و احساس تعلق، اثر معناداری بر شادکامی دارند و سرمایه اجتماعی نیز مهم است.
ربانی، ربانی و گنجی، ۱۳۹۰	طی مطالعه نمونه‌ای «سرپرستان خانوار در اصفهان» دریافتند که برخورداری از حقوق شهروندی، سرمایه اجتماعی، رضایت از امکانات و درآمد با احساس شادی سرپرستان خانوار هم‌بستگی مستقیم دارد.
Yanjianga, et al., 2020	مطالعه مهاجران محروم از زمین «در شهرهای چین» نشان می‌دهد، با وجود کیفیت زندگی پایین و تأمین اجتماعی پایین‌تر، احساس شادی معادل دیگر شهروندان دارند؛ چراکه خود را با جوامع تنگدست روستایی یا همسایگان با شرایط زندگی مشابه خودشان مقایسه می‌کنند، نه با اقشار عادی یا بالای شهر.

ادامه جدول ۱. پیشینه پژوهش شامل مشخصات پژوهشگران، موضوع پژوهش، قلمرو مکانی و یافته‌های پژوهش‌ها

پژوهشگر	یافته‌های پژوهش
Zheng, et al., 2020	در پژوهشی پیمایشی «در نواحی شهری چین» طی سال‌های ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۳، رابطه مثبت متغیر مالکیت خانه و احساس خوشبختی (با وجود تفاوت‌هایی در خانواده‌ها) را تأیید کردند.
Cheng and Zhiming, 2020	در پژوهشی با عنوان ثروت، مسکن و خوشبختی با بررسی سه مرحله داده‌های پنل نظرسنجی مالی «خانوارهای چینی» دریافتند که میان نابرابری ثروت و مسکن و میزان شادی همبستگی معکوسی است.
Dang, et al., 2020	پژوهش «در نواحی شهری چین» نشان می‌دهد درآمد در مقیاس فردی به‌طور مثبت بر میزان شادی تأثیر می‌گذارد. با این حال، شاخص متوسط دستمزد در سطح شهر رابطه کمی با خوشبختی دارد.
Tofallis, 2020	شادمانی «در ۱۵۰ کشور» را تحلیل و با تکیه بر شش عامل، راهکارهایی برای سیاست‌گذاران ارائه کرد که آن‌ها باید بر بهبود وضعیت اقشاری متمرکز شوند که کمترین میزان شادمانی را نشان می‌دهند.
Olmo, et al., 2020	«طبقه‌بندی خانوارها که توسط دولت کلمبیا» انجام شده را نقد کردند و نتیجه گرفتند قشریندی اجتماعی، تنها ۱۰ درصد کیفیت زندگی را توضیح می‌دهد. عامل اصلی، ایمنی محله و ایمنی شخصی است، اما در اقشار بسیار پایین، متغیر هزینه‌های مصرف با کیفیت زندگی ارتباط مستقیم دارد.
Wang and Mao, 2020	در پژوهشی تجربی در «شهر بیجینگ چین» دریافتند، بهبود روابط اجتماعی و محیط فیزیکی محله در افزایش رضایت از زندگی به‌ویژه برای مرد سرپرست خانوار و بهبود عملکرد شبکه دسترسی، ایمنی بیشتر و تعاملات بیشتر میان همسایگان برای زن سرپرست خانوار، مؤثر است.
Moeinaddini, et al., 2020	در پژوهش درباره «۴۰ هزار شهروند در ۱۱۲ شهر اروپا با آمار یورو استات ۲۰۱۵» با استفاده از پرسشنامه شادی آکسفورد ^۱ ، نشان دادند، ۱۶ مورد از ۲۹ آیتم پرسشنامه شادی آکسفورد ارتباط ضعیفی با خوشبختی شهروندان دارد، اما پنج متغیر نقش مهمی دارند، احساس امنیت، رضایت از خدمات بهداشتی درمانی، رضایت از وضعیت خیابان‌ها و ساختمان‌ها در محله، رضایت از حمل‌ونقل عمومی و در دسترس بودن مغازه‌های خرده‌فروشی.
Chaoying, et al., 2019	در پژوهشی با ۷۷۴ نفر از سراسر چین دریافتند که زمان رفت‌وآمد با میزان شادی شهروندان ارتباط دارد و در شهرهای بزرگ تاب‌آوری مردم به زمان رفت‌وآمد بیشتر است.
Papachristou and Casals, 2019	در پژوهش خود دریافتند مکان زندگی ما بر همه جنبه‌های زندگی، از جمله خوشبختی ما تأثیر دارد؛ بنابراین باید در برنامه‌ریزی و طراحی شهرها مدنظر باشد.
Musa, 2018	در پژوهشی «در پوتراجایا مالزی» نتیجه گرفتند که بهزیستی زیست محیطی و بهزیستی انسان یا به عبارتی سطح شادی جامعه به سطح موجود توسعه پایدار شهری بستگی دارد.
Nguyen, et al., 2016	پژوهش در «سلت لیک کالیفرنیا»، بیانگر این بود که توزیع فضایی «۲/۸ میلیون تونیت‌ها» ارتباط تونیت‌های شادی را با رژیم غذایی و فعالیت فیزیکی تحلیل کردند و نتیجه گرفتند که ۷۳ درصد با شادی، ۸۳ درصد با الگوی غذایی و ۸۵ درصد با فعالیت فیزیکی سازگاری دارند.
DwiPumamasar, et al., 2016	در بخش برنامه‌ریزی شهری - منطقه‌ای دانشگاه پراجایا، خوشبختی فقرا و بیغولنه‌نشینان را «در شهر مالانگ اندونزی» بررسی کردند و دریافتند که شاخص شادی، در مرکز اصلی شهر ۰/۷۷ و در حاشیه شهر ۰/۵۵ بوده است.

منبع: نگارندگان

جمع‌بندی مستندات پیشینه نشان می‌دهد، از جهت متدولوژیک، شادمانی به دو صورت عینی و ذهنی قابل‌شناخت، ارزیابی و تحلیل است. میان احساس شادمانی و جایگاه اقتصادی افراد رابطه معناداری دیده می‌شود، اما مواردی از نقض این دیدگاه در یافته‌ها و پژوهش‌های دیگران از جمله در سال ۲۰۲۰ در چین دیده شده است. همچنین آشکار مشخص شد که ورود علوم جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی به حوزه ادبیات شادمانی هم از دیدگاه تخصصی علوم جغرافیا و هم از دیدگاه میان‌رشته‌ای رو به گسترش است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش
منبع: نگارندگان

روش پژوهش

این پژوهش کاربردی و تحلیلی-توصیفی و از لحاظ گردآوری داده‌ها، پیمایشی با پرسشنامه بسته محقق ساخته است. جامعه هدف، جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر زاهدان یعنی ۴۸۰ هزار نفر از کل جمعیت ۵۹۰ هزار نفری زاهدان (مرکز آمار ایران ۱۳۹۵) بودند. حجم نمونه براساس مدل کوکران ۳۸۶ واحد بود که به روش تصادفی دومرحله‌ای نمونه‌گیری شد. در مرحله اول ۴۶ محله به صورت قضاوتی و کمک متخصصان، بر مبنای وضعیت اجتماعی-اقتصادی و کالبدی محله‌ها (با هدف پوشش آماری بهتر) انتخاب شدند.

مدل‌های تحلیل داده‌ها بر مبنای نرمالیتی داده‌ها و مقیاس آن‌ها، با مدل‌های ناپارامتریک، کولموگروف - اسمیرنوف، شاپیروویلک، تست نشانه، تست فی، U مان‌ویتنی، کروسکال والیس، کای دو و جدول متقاطع انجام شد. روایی فرم و محتوای ابزار تحقیق از سوی استادان و خبرگان تأیید شد. پایایی آن نیز براساس محاسبات آلفای کرونباخ در SPSS برای ۴ آیتم بعد احساسی ۸۶ درصد، برای ۸ آیتم بعد شناختی ۸۴۹ درصد، برای ۳ آیتم بعد اجتماعی ۸۱۵ درصد، برای ۵ آیتم بعد فضایی-کالبدی ۷۹۲ درصد محاسبه شد.

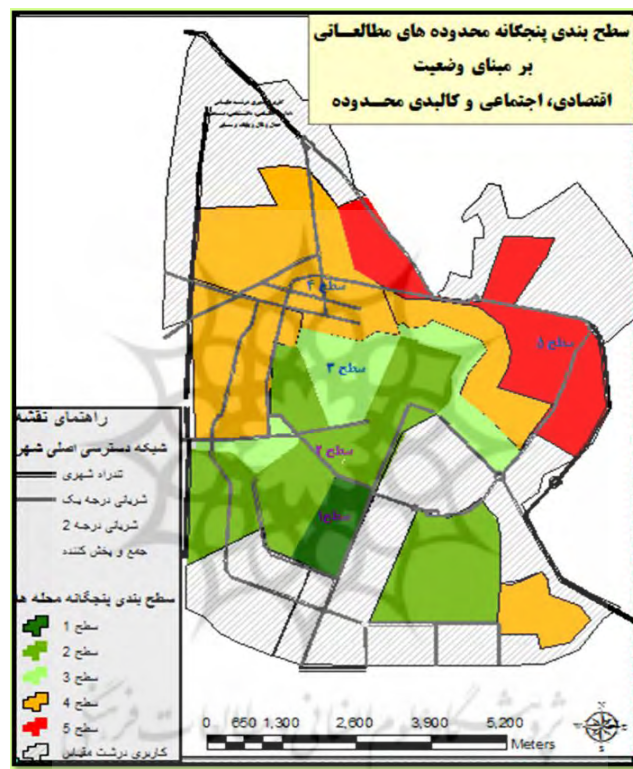
روش سطح‌بندی پنج‌گانه محله‌ها

کل ۴۶ محله فوق، با دو روش کیفی و کمی (که هر دو روش به نتیجه کاملاً سازگار با هم رسیدند) در قالب پنج سطح سلسله‌مراتبی (خیلی بالا، بالا، متوسط، پایین، خیلی پایین) تفکیک شدند. با ذکر این نکته که عمدتاً بر محدوده‌های عرفی و محلی تکیه شد، نه بر محدوده‌های مندرج در طرح جامع شهر زاهدان. به این اعتبار مرحله اول به این ترتیب کار شده است: الف) در گام اول (کیفی و عام)، با نظرسنجی از بنگاه‌های املاک، استادان دانشگاهی محلی و مشاهده مشارکتی خود نگارندگان، بر پایه وضعیت اقتصادی، اجتماعی و کالبدی و فضایی محله‌های مورد نظر، همه ۴۶ محله فوق به ۵ سطح سلسله‌مراتبی (از خیلی بالا تا خیلی پایین) تفکیک شدند (جدول ۲ و شکل ۲).

جدول ۲. رده بندی محله های مطالعاتی بر مبنای موقعیت کالبدی، اقتصادی - اجتماعی (انتخاب قضاوتی خبرگان + تحلیل کمی)

نام محله (نام واقعی و قدیمی محله یا نام عرفی و شناخته شده میان شهروندان)	سطح بندی محدوده
بلوار معلم، بلوار بزرگمهر، بلوار دانشگاه	سطح ۱، خیلی بالا
خیام، جمهوری، شریعتی، دانشجو، بهشتی، دانش، زیباشهر، امیرالمؤمنین، مولوی	سطح ۲، نسبتاً بالا
فلکه شرکت نفت، باقری، طباطبایی، انقلاب، رازی، مصطفی، جاده فرودگاه، قلنبر، امیرمعز، کوی قدس، خیام، پاستور، ثارالله، مزاری، مهتاب، امیرکبیر، مهرشهر، باقری، پرستار، مدرس	سطح ۳، متوسط
سعدی، امام خمینی (باغ سید احمد)، مرادقلی، چمران، بابائیان، جام جم، هیرمند، ولی عصر	سطح ۴، نسبتاً ضعیف
کشاورز، قاسم آباد، کریم آباد، شیرآباد	سطح ۵، خیلی ضعیف

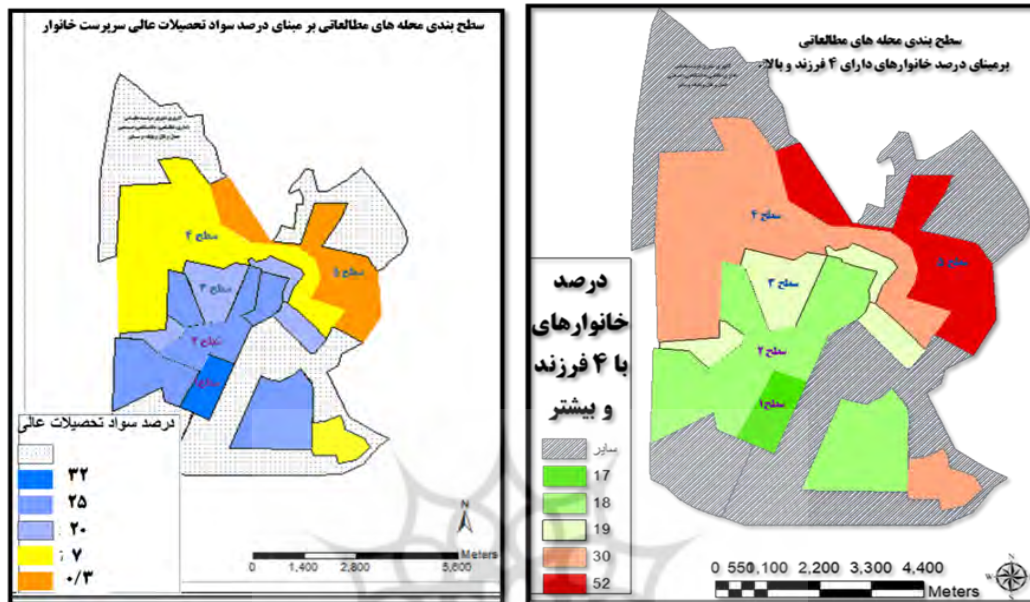
منبع: نگارندگان

شکل ۲. نقشه سطح بندی پنج گانه شهر زاهدان بر مبنای نظر خبرگان و تأیید با تحلیل های استنباط آماری و راستی آزمایی شده منبع نقشه پهنه بندی: نگارندگان، نقشه پایه: طرح جامع شهر زاهدان

ب) در گام دوم (کمی - آماری) از شاخص های اجتماعی (نرخ باسوادی، بعد خانوار) و شاخص های اقتصادی (نرخ اشتغال مادر خانواده، نوع خودرو و مدل خودرو) بهره گیری شد. نتایج راستی آزمایی و دقت متدولوژیک سطح بندی پنج گانه فوق، با شاخص های نرخ باسوادی، بعد خانوار، نرخ اشتغال مادران، مالکیت خودرو (نوع و مدل خودرو)، کاملاً منطبق با گام اول و تأیید شد. پس از انتخاب قضاوتی ۴۶ محله، به نمونه برداری تصادفی ساده در داخل هر محدوده مبادرت شد. شکل ۳ ارزیابی شاخص های اجتماعی - فرهنگی را نشان می دهد؛ شاخص سواد (درصد سرپرستان خانوار در هر محله که تحصیلات عالی دارند) آشکارا با سطح بندی توسط نگارندگان انطباق فراوانی دارد. به این اعتبار که نتایج تحلیل آماری

نشان می‌دهد این شاخص برای سطوح رده اول تا پنجم از ۳۲ درصد در سطح اول به ۰/۳ درصد در سطح پنجم کاهش می‌یابد. درصد خانوارهای دارای ۴ فرزند و بیشتر نیز به‌مثابه شاخص توسعه‌یافتگی و تراز فرهنگی از ۱۷ درصد در محدوده سطح اول به ۵۲ درصد در محدوده سطح پنجم می‌رسد (شکل ۳).

شکل ۳. نقشه سطح‌بندی پنج‌گانه زاهدان بر پایه شاخص‌های اجتماعی (خانوارهای دارای ۴ فرزند و بیشتر و شاخص تحصیلات عالی)
منبع: نگارندگان

متغیرها و شاخص‌ها

برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، ۳۸ سؤال بسته و باز گنجانده شد (دارای مقیاس‌های اسمی، رتبه‌ای، ترتیبی و نسبی) شامل هشت گویه اطلاعات فردی (زمینه‌ای)، هفت گویه برای اطلاعات اقتصادی (مستقیم و غیرمستقیم)، پنج گویه برای رضایت از وضعیت کالبدی محله (فضای سبز، تاسیسات و تجهیزات شهری)، هفده گویه برای ارزیابی احساس شادمانی، دلگرمی، افتخار، تعامل اجتماعی با خانواده‌ها، همسایه‌ها و محله، دستیابی به آرزوها، رضایت از خانواده، همسایه‌ها، تفریح، کنترل زندگی، تسلط عصبی، آرامش، راحتی، رضایت کلی از زندگی، تغذیه و غیره. نگارنده‌گان پس از مطالعات اکتشافی و تعامل با استادان روان‌شناسی و جامعه‌شناسی (پژوهشگری) پرسشنامه شادی آکسفورد (happiness oxford inventory) را دریافت کردند و مدنظر قرار دادند، با وجود اینکه انتظار می‌رفت برای پژوهش کنونی مکفی و مناسب باشد، در فرایند تهیه ابزار مناسب برای گردآوری اطلاعات و با توجه به اهمیت روایی ابزار گردآوری اطلاعات، متغیرها و گویه‌ها، تغییرات عمیق توأم با بازنویسی پرسشنامه داشت؛ زیرا پرسشنامه فوق برای جامعه‌ای نسبتاً همگن و امروزی و مدرن تهیه شده است؛ از این‌رو، برای جامعه‌ای مانند شهر زاهدان که ترکیبی نامتجانس از قومیت‌ها، ملیت‌ها (مهاجران افغانستانی) و خرده‌فرهنگ‌های متفاوت دارد، مناسب نیست؛ بنابراین از پرسشنامه شادی آکسفورد در حد گرفتن ایده و برداشت پاره‌ای پرسش‌ها بهره گرفته شد، اما کار تنظیم پرسشنامه به دوش نگارندگان افتاد. و پرسشنامه کاربردی سازگار با جامعه هدف یا پرسشنامه محقق ساخت (Researcher made) تهیه گردید.

محدوده مطالعاتی: زاهدان مرکز استان و در سال ۹۵ حدود ۵۸۸ هزار نفر جمعیت (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵) داشت. این شهر دارای بافت قومی (بلوچ، فارس و سایر اقوام) است. زاهدان دارای ۵ منطقه شهری است که جمعیت ۴ منطقه بین ۹۶ تا ۱۱۵ هزار نفر و منطقه ۳ حدود ۱۶۰ هزار نفر است.

یافته‌های پژوهش: بر مبنای ویژگیهای دموگرافیک، در مجموع از کل ۳۸۶ نمونه، ۵۴ درصد مرد، ۶۶ درصد متأهل، حدود ۶۰ درصد فارس، ۳۷ درصد بلوچ، ۲ درصد افغان. بوده‌اند. از نظر مالکیت خودرو: ۲۵ درصد خانوارها فاقد خودرو و ۵۹ درصد دارای خودروی شخصی بودند. ضمناً حدود ۲۲ درصد دارای پراید، ۳۱ درصد دارای پژو و سمند، ۸/۳ درصد دارای خودروی مدل بالا (جمعاً ۶۱ درصد). همچنین به لحاظ مسکن، حدود ۳۰ درصد نمونه‌ها مستأجر و ۶۵ درصد مالک بودند. ساکنان ۴۶ محله مورد مطالعه بر مبنای روش گفته شده (جدول ۲) در پنج سطح اقتصادی - اجتماعی و کالبدی تفکیک شده‌اند. شامل: (۹ درصد در سطح خیلی پایین، ۳۰ درصد در سطح پایین، ۱۹ درصد در سطح متوسط، ۲۳ درصد در سطح بالا، ۱۰ درصد در سطح خیلی بالا).

تحلیل وضعیت نرمالیتی داده‌ها: برای تحلیل داده‌ها، اولین گام، محاسبه نرمالیتی توزیع داده‌ها است (جدول ۳). از آنجا که توزیع داده‌ها نرمال نمی‌باشد. لذا مدل‌های استنباط آماری باید متناسب داده‌ها با توزیع غیر نرمال تعیین گردد.

جدول ۳. سنجش نرمالیتی توزیع داده‌ها با مدل شاپیرو-ویلک و مدل کولموگروف-اسمیرنوف (تصحیح شده)

آزمون نرمالیتی	* (کولموگروف - اسمیرنوف)			شاپیرو - ویلک		
	آمار	درجه آزادی	سطح معناداری	آمار	درجه آزادی	سطح معناداری
a. با تصحیح معناداری لیلیفورس	۳۰۹	۳۸۵	۰/۰۰۰	۰/۸۱۴	۳۸۵	۰/۰۰۰

تحلیل رابطه شادمانی و جنسیت: ارتباط جنسیت و میزان شادمانی با مدل ناپارامتریک U مان‌ویتنی (جدول ۴)، همچنین با مدل فی^۱ و وی کرامرز^۲ که ویژه داده‌های اسمی است واکاوی گردید (جدول ۵). یافته‌ها، نشانگر سطح معناداری ۰/۷۷ است و چون بالاتر از ۰/۰۵ است؛ بیانگر فقدان ارتباط میان جنسیت شهروندان و میزان احساس شادمانی است.

جدول ۴. ارزیابی ارتباط میان متغیر جنسیت و متغیر میزان شادمانی، با مدل ناپارامتریک U مان ویتنی

آیا شما در کل احساس شادی و خوشحالی دارید؟	رتبه‌ها			a. آمارهای آزمون	
	جنس	فراوانی	رتبه میانگین	جمع رتبه‌ها	آیا در کل احساس شادی و خوشحالی دارید؟
آیا شما در کل احساس شادی و خوشحالی دارید؟	مرد	۲۰۹	۲۰۲/۳	۴۲۲۷۲/۵	U مان ویتنی
	زن	۱۷۷	۸۳/۱۲	۳۴۴۱۱/۵	W ویلکاکسون
	جمع	۳۸۶			Z
					سطح معنی داری دو طرفه

a. متغیر گروه بندی جنسیت

جدول ۵. ارزیابی ارتباط میان متغیر جنسیت و میزان شادمانی، با مدل‌های ناپارامتریک «فی» و «کامرز V»

سرنجه‌های متقارن	فراوانی	برآورد سطح معناداری
متغیر با داده‌های اسمی در متغیر با داده‌های اسمی	مدل فی مدل وی-کرامرز	۰/۱۵۵ ۰/۱۵۵
تعداد داده‌های معتبر	۳۸۶	

تحلیل رضایت از همسایگان با توجه به سطح اقتصادی - اجتماعی و کالبدی محله‌ها:

نتایج روش جدول متقاطع که جهت اجتناب از افزایش حجم مقاله آورده نشد؛ آشکار نمود. ۲۸ درصد ساکنان محله‌های سطح یک شهر زاهدان (بلوار دانشگاه، بلوار بزرگمهر و بلوار معلم) از همسایگان خود در حد زیاد تا خیلی زیاد اعلام رضایت داشتند. این در حالی است که ۷۶ درصد ساکنان محله‌های سطح پنج یعنی محله‌های سطح پایین شهر زاهدان (کریم آباد، شیرآباد، کشاورز) از همسایگان‌شان در حد زیاد تا خیلی زیاد اعلام رضایت داشتند. این نتایج بامدل استنباط آماری ناپارامتریک کروسکال والیس که مناسب داده‌های با توزیع غیر نرمال هست؛ آزمون گردید (جدول ۶) و در سطح معناداری ۰/۰۰۰ مورد تأیید واقع شد.

جدول ۶. آماره‌های آزمون کروسکال والیس برای تحلیل رابطه محله‌های زندگی و میزان رضایت از همسایگان

از همسایگان خود چه مقدار رضایت دارید؟	متغیر گروه‌بندی - محدوده‌های پنج‌گانه
۵۳/۰۳۳	کای دو
۴	درجه آزادی
۰/۰۰۰	سطح معناداری

تحلیل ارتباط میزان شادمانی و متغیر سن: علیرغم اینکه انتظار می‌رفت؛ میزان شادمانی نسل جوان در

قیاس با میانسال تفاوت معناداری داشته باشد نتایج تحلیل با مدل ناپارامتریک کروسکال والیس در جدول ۷ نشان داد؛ متغیر سن و میزان شادمانی، دارای ارتباطی معنی‌دار نیست.

جدول ۷. ارزیابی ارتباط میان متغیر قومیت و میزان شادمانی، با مدل ناپارامتریک کروسکال والیس

رتبه میانگین	تعداد	سن	آیا احساس شادمانی دارید؟	آماره‌های آزمون ^{a, b}
۱۹۴/۳۲	۲۴۱	۱۵-۲۰	۰/۰۶۶	شاخص کای دو
۱۹۱/۳۷	۱۱۴	۲۱-۴۰	۲	درجه آزادی
۱۹۴/۹۲	۳۱	۴۱-۶۰	۰/۹۶۸	سطح معنی داری

- سن - متغیر گروه بندی. b. تست کروسکال والیس - a.

تحلیل میزان شادمانی شهروندان: بر پایه یافته‌ها (جدول ۸) شاخص میزان شادمانی ۲۳ درصد شهروندان، کم

تا خیلی کم و ۴۲ درصد نیز در حد متوسط است، به عبارتی میزان شادمانی ۶۵ درصد شهروندان مورد مطالعه، در حد خیلی کم تا متوسط است. و ۳۴ درصد هم احساس شادمانی‌شان را زیاد تا خیلی زیاد می‌دانند. داده‌های جدول ۹ با «مدل ناپارامتریک نشانه» (sign test) آزمون و یافته‌ها (جدول ۹) نشان می‌دهد؛ میانگین شادی شهروندان بر مبنای طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت «۳ یعنی متوسط» است از این رو، پایین بودن احساس شادمانی با خطای معادل ۰/۰۰۷ تأیید گردید.

جدول ۸. ارزیابی میزان شادمانی شهروندان زاهدانی بر پایه طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت

جمع	خیلی زیاد	زیاد	متوسط	کم	خیلی کم	پاسخ
۳۸۶	۴۲	۹۰	۱۶۳	۴۸	۴۲	فراوانی
۱۰۰ درصد	۱۰/۹	۲۳/۳	۴۲/۲	۱۲/۴	۱۰/۹	درصد
میانگین خطای استاندارد	انجراف معیار	میانگین	فراوانی	آماره‌های محاسبه شده	میزان کلی احساس شادی پاسخگویان	
۰/۰۵۶۸	۱/۱۱۵۵	۳/۱	۳۸۶			

جدول ۹. نتایج آزمون فرضیه اول، (میزان شادمانی در جامعه هدف) به وسیله مدل ناپارامتریک نشانه

میانگین محاسبه شده - متغیر میزان احساس شادی و خوشحالی پاسخگو	آماره‌های آزمون تست نشانه
۲/۶۷۹	Z
۰/۰۰۷	سطح معنی داری دو دامنه

تحلیل پراکنش فضایی شادمانی در سطح محدوده مطالعاتی: در راستای هدف دوم تحقیق، مبادرت به آزمون و ارزیابی وضعیت پراکنش فضایی میزان احساس شادمانی شهروندان، گردید. نتایج آزمون (مدل ناپارامتریک کروسکال والیس - ویژه داده‌های دارای توزیع غیرنرمال) با سطح خطای ۰/۰۰۰ نشان داد که توزیع فضایی احساس شادی به گونه معناداری در سطح محدوده مطالعاتی متفاوت است (جدول ۱۰). گو اینکه تا این مرحله از پژوهش هنوز مشخص نگردیده که این عدم همگنی احساس شادمانی ناشی از چه عواملی هست.

جدول ۱۰. آماره‌های ارزیابی میزان شادمانی در جامعه هدف به وسیله مدل ناپارامتریک کروسکال والیس

نتایج آزمون کروسکال والیس ^{a,b}	میانگین رتبه فراوانی	سطح‌بندی محله‌ها
۲۱/۱۳۶	۱۴۲/۷۶	محدوده ۱
۴	۱۵۹/۷۰	محدوده ۲
۰/۰۰۰	۱۶۰	محدوده ۳
آزمون کروسکال والیس میزان شادی شهروندان a-	۱۹۲/۳۱	محدوده ۴
متغیر گروه‌بندی - محدوده‌های پنج‌گانه b-	۲۲۴/۷۱	محدوده ۵
	۳۴۹	جمع محدوده‌ها

تحلیل ارتباط شادمانی شهروندان با سطح بندی اقتصادی - اجتماعی، کالبدی محدوده‌های پنج‌گانه برای واکاوی ارتباط احتمالی میان متغیر شادمانی و متغیر سطح‌بندی فوق، از مدل کای دو بهره‌برداری گردید. نتیجه آزمون با مدل کای دو (جدول ۱۱) بیانگر معنی‌دار بودن این ارتباط با سطح خطای ۰/۰۰۰ است. باید توجه گردد که علیرغم اثبات معناداری ارتباط دو متغیر بالا، لیکن نوع ارتباط «مستقیم یا معکوس» هنوز آشکار نگردیده است.

جدول ۱۱ نتایج آزمون فرضیه سوم و ارتباط معنی‌دار شادی شهروندان با موقعیت اقتصادی و اجتماعی - کالبدی با مدل کای دو

کدام منطقه شهرک	احساس شادمانی و خوشحالی پاسخگو
a ۸۶/۷۵۶	a ۲۴۳/۵۶۵
۵	۵
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

a - صفر سلول (۰/۰ درصد) دارای فراوانی مورد انتظار کمتر از صفر هستند. حداقل فراوانی مورد انتظار سلول ۶۴/۳ بوده است.

واکاوی پیوند «مستقیم یا معکوس» میان میزان شادمانی شهروندان و سطح بندی محدوده‌های پنج‌گانه بر مبنای برداشت عام، و با توجه به اکثر منابع در پیشینه تحقیق، به صورت مفروض و بدیهی بیان گردیده که میزان شادمانی شهروندان ارتباط مستقیمی با وضعیت اقتصادی و اجتماعی‌شان دارد. در این پژوهش برای تشخیص نوع ارتباط میان این دو متغیر یک از روشهای مناسب و در عین حال معتبر بهره‌گیری از «روش جدول متقاطع^۱» است. بر پایه نتایج «روش جدول متقاطع» (جدول ۱۲)، درصد یا نسبت ساکنان محدوده‌های پنج‌گانه که گفته‌اند، میزان احساس شادمانی‌شان «بالا یا خیلی بالا» است؛ به این ترتیب است. در محدوده سطح یک یا خیلی بالای شهر زاهدان معادل ۲۳/۵ درصد ساکنان و در محدوده سطح دو یا نسبتاً بالای شهر زاهدان معادل ۲۸/۵ درصد ساکنان احساس شادمانی‌شان را زیاد تا خیلی زیاد می‌دانند. در حالی که در محله‌های سطح چهار یا نسبتاً پایین شهر زاهدان شاخص میزان شادمانی، معادل ۴۶ درصد و برای ساکنان محدوده خیلی پایین شهر (سطح پنج یا پایین‌ترین سطح) معادل ۶۵ درصد هست. به اعتبار این نتایج، می‌تواند ادعا گردد؛ ارتباط دو متغیر فوق (احساس شادمانی شهروندان و متغیر جایگاه اقتصادی - اجتماعی و کالبدی محله زندگی آنها معکوس است. به این اعتبار «رابطه معکوس میان سطح اقتصادی و اجتماعی محدوده‌ها و میزان احساس شادمانی ساکنان محله‌ها» زمینه را برای اثبات وجود «پدیده شادمانی فقیرانه» فراهم نموده است.

جدول ۱۲ نتایج تحلیل داده‌های فرضیه توزیع فضایی شادمانی در جامعه هدف به وسیله جدول متقاطع

		متغیر میزان کلی احساس شادی پاسخگویان					
		خیلی کم	کم	متوسط	زیاد	خیلی زیاد	جمع
	سطح ۵ فراوانی	۴	۲	۶	۱۲	۱۰	۳۴
	خیلی ضعیف درصد	۱۱/۸	۵/۹	۱۷/۶	۳۵/۳	۲۹/۴	۱۰۰
	سطح ۴ فراوانی	۱۰	۱۰	۴۵	۳۴	۱۶	۱۱۵
	نسبتاً ضعیف درصد	۸/۷	۸/۷	۳۹/۱	۲۹/۶	۱۳/۹	۱۰۰
متغیر سطح‌بندی اقتصادی - اجتماعی، کالبدی ۴۶ محله شهر	سطح ۳ فراوانی	۵	۱۰	۴۳	۱۲	۴	۷۴
	متوسط درصد	۶/۸	۱۳/۵	۵۸/۱	۱۶/۲	۵/۴	۱۰۰
	سطح ۲ فراوانی	۱۰	۱۵	۳۸	۱۸	۷	۸۸
	نسبتاً خوب درصد	۱۱/۴	۱۷	۴۳/۲	۲۰/۵	۸	۱۰۰
	سطح ۱ فراوانی	۶	۸	۱۵	۷	۲	۳۸
	خیلی خوب درصد	۱۵/۸	۲۱/۱	۳۹/۵	۱۸/۴	۵/۳	۱۰۰
	فراوانی داده ناقص	۷	۳	۱۶	۷	۳	۳۷
	درصد	۱۸/۹	۸/۱	۴۳/۲	۱۸/۹	۸/۱	۱۰۰
جمع کل	فراوانی	۴۲	۴۸	۱۶۳	۹۰	۴۲	۳۸۵
	درصد	۱۰/۹	۱۲/۴	۴۲/۲	۲۳/۳	۱۰/۹	۱۰۰

تحلیل تکمیلی برای تبیین «پدیده شادمانی فقیرانه»، با تاکید بر عنصر قومیت

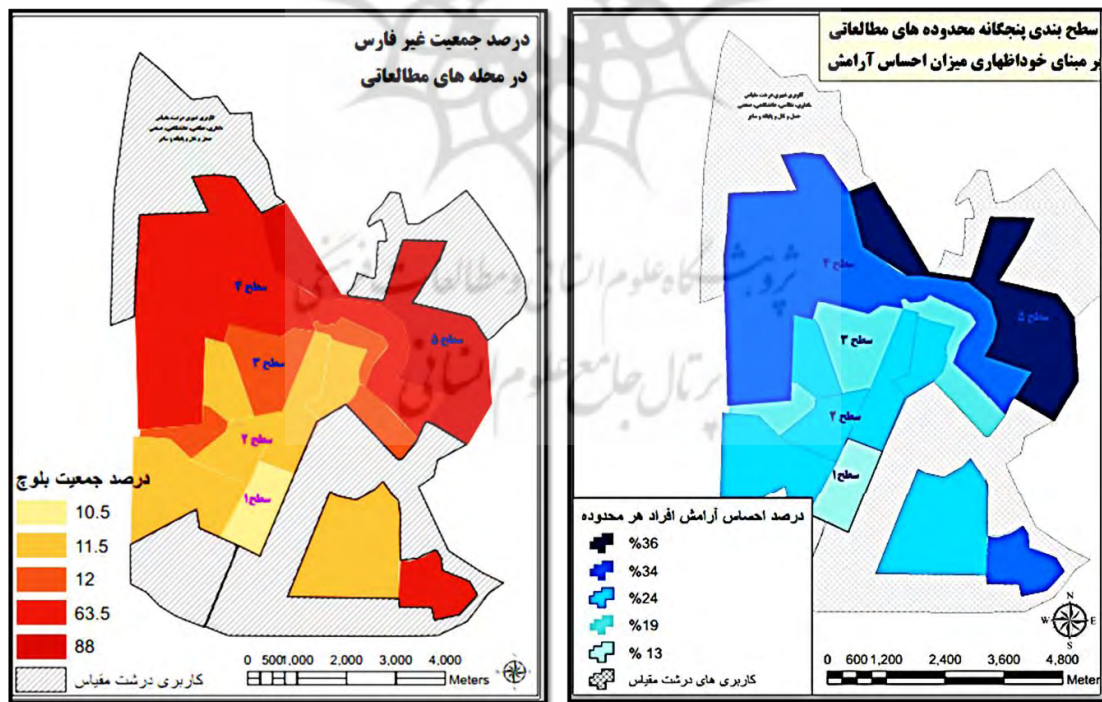
در زمینه تحلیل ارتباط میزان شادمانی شهروندان با عنصر متغیر قومیت آنها، باید گفت که زاهدان شهری چند قومی است؛ وانگهی قومیت شهروندان بر اغلب حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و کالبدی محله‌ها تأثیر معناداری به جا گذاشته است. لذا ارتباط عنصر قومیت شهروندان و میزان شادمانی آنها با مدل‌های ناپارامتریک مناسب برای داده‌های اسمی یعنی مدل فی، مدل V کرامرز (جدول ۱۳) و نیز کای دو، آزمون گردید و در هر سه مدل، با سطح خطای ۰/۰۰۳

معناداری رابطه شادمانی و متغیر قومیت تأیید گردید. طبق جدول متقاطع که برای اجتناب از طولانی شدن مقاله آورده نشده، ۲۸ درصد جمعیت فارس و در مقابل ۴۲ درصد جمعیت بلوچ میزان شادمانی خود را زیاد تا خیلی زیاد می‌دانند. لیکن ۲۷ درصد جمعیت فارس در مقابل ۱۸ درصد جمعیت بلوچ میزان شادی‌شان را کم تا خیلی کم می‌دانند.

جدول ۱۳ ارزیابی ارتباط میان متغیر قومیت و میزان شادمانی، با مدل‌های ناپارامتریک Phi و Cramer's V

سنجش‌های متقارن	فراوانی	برآورد سطح معناداری
متغیر با داده‌های اسمی در متغیر مدل فی	۰/۲۹۸	۰/۰۰۳
با داده‌های اسمی مدل وی کرامرز	۰/۱۷۲	۰/۰۰۳
تعداد داده‌های معتبر	۳۸۶	

بر پایه یافته‌های مندرج در شکل شماره ۲، نقشه سطح بندی محدوده‌های مطالعاتی که به روش پیمایشی و بر مبنای خوداظهاری گردآوری گردیده است؛ آشکارا شاهد، افزایش احساس آرامش و راحتی شهروندان نمونه (در پاسخ به یکی از گویه‌های ۵ گزینه‌ای پرسشنامه) از محدوده سطح اول تا سطح پنجم هستیم. به این اعتبار که در محدوده‌های پنج‌گانه، شامل سطح اول، دوم، سوم، چهارم و پنجم، میزان احساس شادمانی شهروندان نمونه به ترتیب معادل ۱۳ درصد، ۱۹ درصد، ۲۴ درصد، ۳۴ درصد، ۳۶ درصد است. این ارتباط معکوس میان احساس شادمانی ساکنین محله‌های مورد مطالعه با سطح‌بندی محله‌های مطالعاتی که با روش استنباط آماری هم اثبات گردید. موید وجود پدیده شادمانی فقیرانه است.

شکل ۴. نقشه‌های پهنه‌بندی پنج‌گانه شهر زاهدان، بر مبنای سهم قومیت‌ها در محله و همچنین میزان احساس آرامش افراد هر محله

این در حالی است که نقشه توزیع فضایی سکونت اقشار غیر فارس (بلوچ و افغان) بیان تصویری ناهمگنی پراکنش فضایی جمعیت غیر فارس، در شهر زاهدان است. علاوه بر این با ابزار استنباط آماری، نیز پراکنش فضایی معنی‌دار این جمعیت دیده می‌شود. نکته بسیار قالب تعمق رابطه کاملاً معنی‌دار و مستقیم میان پراکنش فضایی شادمانی و پراکنش فضایی سکونت جمعیت بلوچ و افغان است.

بحث

شادابی از شالوده‌های زندگی متعادل تلقی می‌گردد. لیکن کشور، با فقدان یا کاستی چشمگیری در زمینه شادمانی مواجه است. پژوهش‌های قبلی، وجود این مسئله را در کشور تأیید می‌نماید. اینگلهارت^۱ میزان شادمانی ایران را در میان ۶۹ کشور رتبه ۶۱ می‌داند (نائبی، ۱۳۷۴: ۳). همچنین محمدی (۱۳۹۷) نیز ایران را به لحاظ افسردگی جزو ۱۰ کشور نخست دنیا می‌داند. پژوهش کنونی در دو مرحله، از دیدگاه «داینر و ساه» استفاده کرده است. اول: در مرحله گردآوری داده‌ها بود که بر مبنای «بعد عاطفی شادمانی» انجام شد. به این اعتبار که در مرحله شناخت و اندازه‌گیری میزان احساس شادمانی شهروندان، به اطلاعاتی اتکا گردید که از خود پاسخگویان و از طریق اظهار احساسات و ادراک آنها بیان گردید. دوم: در مرحله تحلیل و تفسیر نتایج صورت گرفت. زیرا وقتی نتایج آزمون‌های استنباط آماری آشکار نمود که برخلاف انتظار اغلب محافل آکادمیک و بر عکس مفروضات اولیه تحقیق، «پدیده شادمانی فقیرانه» واقعیتی عینی و قابل اثبات است. با آزمون‌های تکمیلی، همچنین با تکیه بر بعد فرهنگی و جامعه‌شناختی احساس شادمانی (اعم از باورها، رویکردها و عناصر فرهنگی) (Diener and Suh, 1997) یعنی بعد اجتماعی شادی تحلیل و تبیین گردید. احساس شادمانی بالاتر یا برابر، در میان اقشار پایین و کمتر از متوسط جامعه، در پژوهش (Zheng, et al., 2020) نیز تأیید گردید. چرا که دریافت؛ مهاجرین روستایی علیرغم کیفیت زندگی پایین، و تأمین اجتماعی پایین‌تر، احساس شادی (از طریق خود اظهاری) بالا یا معادل دیگران داشته‌اند، احتمالاً به این دلیل که خود را با جوامع تنگدست روستائی و یا همسایگانی که دارای شرایط زندگی مشابه خودشان هستند؛ مقایسه می‌کنند. اولموا و همکاران (۲۰۲۰) نیز نتیجه گرفتند، قشر بندی اجتماعی، فقط ۱۰ درصد کیفیت زندگی را توضیح می‌دهد. عامل اصلی، ایمنی محله و ایمنی شخصی است. لیکن در اقشار بسیار پایین، هزینه‌های مصرف با کیفیت زندگی ارتباط مستقیم دارد. به این اعتبار وجود «پدیده شادمانی فقیرانه» یعنی احساس شادمانی بیشتر میان شهروندان ساکن محله‌های سطح پایین، نسبت به محله‌های سطح بالای شهر، ناشی از ویژگی‌های فرهنگی، قومی و اجتماعی ساکنان محله است. ضمناً در برخی پژوهش‌ها، متغیرهای وضعیت درآمد، شغل، مالکیت واحد مسکونی و غیره ارتباط مثبت و معناداری با میزان شادمانی فرد را نشان داده است؛ از جمله (Dang, et al., 2020) همچنین (DwiPurnamasari, et al., 2016) و دیگر پژوهش‌ها. واکاوی این ارتباط، پژوهش مستقل میان‌رشته‌ای را طلب می‌کند؛ پایین بودن میزان شادمانی شهروندان هم‌راستا با یافته‌های عباس‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) و بابائی‌فرد و همکاران (۱۳۹۷) است. در این پژوهش، هیچ پیشینه‌ای در مورد پراکنش فضایی شادمانی از دید تخصصی علوم فضایی و مکانی (جغرافیا)

یافت نگردید در زمینه ارتباط معکوس میزان شادمانی شهروندان و جایگاه اقتصادی افراد و یا سرمایه اجتماعی آنها. به ویژه در مورد «پدیده شادمانی فقیرانه» پیشینه پژوهشی محدودی به دست آمد. که در فوق توضیح داده شد.

نتیجه گیری

«پدیده شادمانی فقیرانه» ماهیتاً در حوزه تخصصی علوم فضایی - مکانی است. چرا که حاصل یافته‌های ناشی از تحلیل فضایی - مکانی است. می‌تواند، به مثابه تکیه‌گاهی آکادمیک جهت تعمیق مطالعات آسیب‌شناسانه باشد. بر پایه یافته‌ها؛ میزان احساس شادمانی شهروندان جامعه مورد مطالعه، نامطلوب است. چرا که احساس شادمانی جامعه هدف این پژوهش، (در طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت) معادل «۳» یعنی متوسط است. (به ویژه که میزان شادمانی ۶۵ درصد از شهروندان جامعه هدف تحقیق، در حد متوسط، کم یا خیلی کم) بوده است. قابل پیش‌بینی است که، پایین بودن احساس شادمانی شهروندان یک جامعه می‌تواند زمینه‌ساز دلمردگی، سرخوردگی، تعمیق فاصله اجتماعی تنش‌های اجتماعی - سیاسی و بعضاً خشم و نفرت کور را فراهم آورد. به این اعتبار، نتایج این پژوهش می‌تواند؛ گونه‌ای هشدار به مدیران حوزه‌های مختلف جامعه مورد مطالعه، تلقی گردد. یافته‌های پژوهش همچنین آشکار نمود، پراکنش فضایی احساس شادمانی، در سطح ۴۶ محله مورد مطالعه (که در قالب محدوده‌های سلسله‌مراتبی پنج‌گانه سطح‌بندی شده)، دارای توزیع ناهمگن است. به این اعتبار که مشخص گردید؛ میان سطح‌بندی پنج‌گانه محدوده‌های مطالعاتی و احساس شادمانی ساکنان هر محدوده پیوندی معنی‌دار وجود دارد. لیکن امکان تشخیص جهت این تغییرات با آزمون دیگری فراهم گردید. چرا که علیرغم آشکار شدن رابطه معنی‌دار میان متغیر سطح بندی پنج‌گانه و متغیر احساس شادمانی، نوع و جهت ارتباط آنها از جهت «مستقیم یا معکوس بودن رابطه» قابل احصاء نبود. از این‌رو ضرورتاً آزمون دیگری انجام گرفت. علیرغم استنباط عام که معتقد به «ارتباط مستقیم» میان سطح اقتصادی - اجتماعی، محدوده‌های مطالعاتی با میزان شادمانی ساکنان آنها است، بر عکس مشخص گردید که شهروندان محدوده‌های سطح پایین شهر زاهدان در قیاس با ساکنان سطح بالای شهر، به صورت چشم‌گیری، احساس شادمانی بالاتری ابراز نموده‌اند. به این اعتبار «پدیده شادمانی فقیرانه» مورد تأیید واقع گردید. در تفسیر و تبیین این یافته باید به ابعاد اجتماعی - فرهنگی و کالبدی احساس شادمانی اشاره گردد. به عبارتی نگارندگان بر این اعتقادند هستند که «پدیده شادمانی فقیرانه» در شهر زاهدان می‌تواند ناشی از بافت قومیتی اقشار ساکن در محلات پایین شهر (سطح ۵) باشد. در این پژوهش برای اینکه روشن شود؛ علت رخنمون داشتن «پدیده شادمانی فقیرانه» چیست، آزمون‌های همزمان دیگری با استفاده از سه مدل استنباط آمار ناپارامتریک استفاده شد. نتایج هر سه مدل یکسان بود و آشکار نمود؛ عنصر قومیت شهروندان با میزان احساس شادمانی آنها دارای رابطه معناداری است. به نظر می‌رسد علوم فضایی - مکانی در همین حد که آشکار نموده و اثبات نمایند پدیده‌ای وجود دارد و یا ارتباط میان پدیده‌ها معنی‌دار هست، فی الواقع مأموریت آکادمیک خود را به میزان زیادی انجام داده و پس از آن مأموریت پژوهشی دیگر علوم برای تعمیق، ریشه‌یابی و تبیین نتایج شروع می‌شود. با عنایت به نتایج برخی پژوهش‌های دیگر که در قسمت پیشینه پژوهش و بحث آورده شده است و بر مبنای ارتباط میان قومیت و احساس شادمانی، می‌توان گفت قومیت شهروندان در محله‌های سطح پایین. سطح خیلی پایین (سطح چهار و سطح ۵) سبب شده تا بعد فرهنگی

خاصی در محدوده‌های مطالعاتی شکل گیرد و به دنبال آن میزان بیشتری از شهروندان زاهدانی احساس شادمانی نمایند. در یک جمع‌بندی می‌توان گفت؛ از نتیجه‌گیری کاربرد مدل‌های استنباط آماری دریافت می‌گردد که اولاً میزان احساس شادمانی شهروندان زاهدانی به صورت عام، پایین و یا در حد متوسط است. ثانیاً، میزان احساس شادمانی در سطح محدوده‌های پنج‌گانه مورد مطالعه پژوهش‌داری تفاوتی معنی‌دار است. ثالثاً، رابطه سطح اقتصادی- اجتماعی و کالبدی محله‌ها با میزان شادمانی ساکنین دارای ارتباطی معنی‌دار و چشمگیر است. وانگهی میزان شادمانی شهروندان پیوندی معکوس با جایگاه اقتصادی و اجتماعی محله‌های سکونتشان دارد که در پژوهش کنونی، این شادمان‌تر بودن اقشار ساکن محله‌های پایین شهر عنوان «پدیده شادمانی فقیرانه» یاد شده است. پژوهش کنونی تلاش داشته است؛ به سهم خود در ارتقاء و تعمیم ادبیات شادمانی با رویکردی فضایی - مکانی، گونه‌ای پیشگامی در تحلیل و آزمون معناداری پراکنش فضایی ناهمساز شادمانی، همچنین اثبات وجود «پدیده شادمانی فقیرانه» با مدل‌های استنباط آماری داشته باشد. انتظار می‌رود، این یافته‌ها سبب جلب توجه کارشناسان علوم جغرافیائی با رویکرد میان رشته‌ای را فراهم نماید. همچنین توصیه می‌گردد؛ پژوهش‌های تکمیلی با متدولوژی مقتضی میان‌رشته‌ای و البته با محوریت علوم جغرافیائی - فضایی، صورت گیرد و از نتایج این پژوهش که جنبه آغازین و پیشگامی دارد، و نتایج پژوهش‌های تکمیلی آتی که طبعاً عمق و تعمیم‌پذیری بالاتری دارد برای ارتقای احساس شادمانی شهروندان بهره‌گیری شود.

منابع

- ابراهیم‌زاده، عیسی، بریمانی، فرامرز و یوسف نصیری (۱۳۸۳). «حاشیه‌نشینی؛ ناهنجاری‌های شهری و راهکارهای تعدیل آن (موردشناسی کریم‌آباد زاهدان)»، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۳، صص ۱۲۱-۱۴۳.
- اکبرزاده، فاطمه، دهقانی، حمید، خوشفر، غلامرضا و حیدر جانعلی‌زاده‌چوب‌دستی (۱۳۹۲). «بررسی سه نوع سرمایه اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی بر شادی جوانان»، جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۱، صص ۶۷-۸۸.
- امیرکافی، مهدی و بهنام زارع (۱۳۹۱). «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادکامی (مورد مطالعه شهر کرمان)»، فصلنامه، راهبرد اجتماعی و فرهنگی، شماره ۵، صص ۴۱-۷۷.
- آزموده، پیمان، شهیدی، شهریار و عصمت، دانش (۱۳۸۶). رابطه بین جهت‌گیری مذهبی با سرسختی و شادکامی در دانشجویان، روان‌شناسی، شماره ۴۱، صص ۶۰-۷۴.
- بابائی‌فرد، اسدالله، محرابی‌زاده، محدثه و محمد شمسی (۱۳۹۷). «فراتحلیل مطالعات رابطه بین سرمایه فرهنگی و شادی»، مطالعات کاربردی در علوم اجتماعی و جامعه‌شناسی، شماره ۳، صص ۶۷-۵۵.
- باستانی، سوسن و سمانه ملکی‌پور (۱۳۹۵). «بررسی تأثیر فضای شهری بر احساس شادمانی ساکنان ۹ محله شهر تهران»، توسعه محلی (شهری-روستایی)، شماره ۱، صص ۱-۲۶.
- بهزادپور، محمد، گرجی مهلبانی، یوسف و جمال‌الدین سهیلی (۱۳۹۶). «بررسی نقش طبیعت بر حس شادابی ساکنین در مجتمع‌های مسکونی (راهکارهای بهبود روابط همسایگی؛ نمونه‌های مورد بررسی مجتمع اکباتان در تهران و مجتمع مهرگان در قزوین)»، مدیریت شهری، شماره ۳، صص ۳۶۱-۳۷۵.
- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۵). مبانی نظری و فرایند طراحی شهری، تهران، انتشارات شهیدی.
- جیکوبز، جین (۱۳۸۶). مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی، ترجمه حمیدرضا پارسا و آرزو افلاطونی، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- خوش‌فر، غلام‌رضا، جانعلی‌زاده، وحید، اکبرزاده، فاطمه و حمید دهقانی (۱۳۹۴). «سرمایه فرهنگی و شادی جوانان»، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۳۸، صص ۸۹-۱۲۰.
- ربانی، رسول، ربانی، علی، عابدی، محمدرضا و محمد گنجی (۱۳۸۶). «فرهنگ‌وشادی: رویکردی نظری و تجربی در زندگی روزمره سرپرستان خانوار در اصفهان»، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، شماره ۸، صص ۴۱-۷۸.
- ربانی، علی، ربانی، رسول و محمد گنجی (۱۳۹۰). «رویکردی جامعه‌شناختی به احساس شادمانی سرپرستان خانوار در شهر اصفهان»، مسائل اجتماعی ایران، شماره ۱، صص ۳۹-۷۳.
- رحمانی خلیلی، احسان (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر سرمایه اجتماعی بر شادابی اجتماعی در حضور متغیرهای حمایت اجتماعی و دینداری»، مطالعات فرهنگ و ارتباطات، شماره ۳۲، صص ۹۳-۱۱۷.
- رنجبر، همایون، سامتی، مرتضی و فرزانه صرافان (۱۳۹۶). «تأثیر عوامل درآمدی و غیردرآمدی بر ارتقای شادی در کشورهای EU»، اقتصاد کاربردی، شماره ۲۳، صص ۱۳-۲۵.

- ریو، جان مارشا (۱۳۷۸). *نگینش و هیجان*، ترجمه یحیی سیدمحمدی، تهران: نشر ویرایش.
- ساروخانی، باقر (۱۳۷۵). *درآمدی بر دایره المعارف علوم اجتماعی*، تهران: دانشگاه تهران.
- سازمان راه و شهرسازی سیستان و بلوچستان (۱۳۹۵). طرح جامع شهر زاهدان. مهندسی مشاور شهر و خانه
- سلیمانی مهرنجاتی، محمد، تولایی، سیمین، رفیعیان، مجتبی، زنگانه، احمد و فروغ خزائی‌نژاد (۱۳۹۵). «زیست‌پذیری شهری: مفهوم، اصول، ابعاد و شاخص‌ها»، پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، شماره ۱، صص ۲۷-۵۰.
- سماواتی، سحر و احسان رنجبر (۱۳۹۷). «بازشناسی عوامل مؤثر بر شادی در فضاهای عمومی شهری (مطالعه موردی: محدوده پیاده راه مرکز تاریخی تهران)»، مطالعات شهری، شماره ۲۹، صص ۳-۱۹.
- سهراب‌زاده، مهران، حسینی‌زاده، سیدسعید، امامعلی‌زاده، حسین و ایوب سخایی (۱۳۹۵). «سرمایه و شادی، پژوهشی در باب ارتباط میان سرمایه اجتماعی و فرهنگی با احساس شادی (مورد مطالعه: شهر آران و بیدگل)»، فصلنامه برنامه‌ریزی و رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۲۸، صص ۱۱۷-۱۵۰.
- شماعی، علی، فخری پورمحمدی، افسانه و احمد زنگانه (۱۳۹۶). «ارزیابی کیفیت زندگی در مناطق شهری (مطالعه موردی: منطقه ۱۱ شهرداری تهران)»، پژوهش‌های جغرافیای برنامه شهری، شماره ۳، صص ۲۷۹-۳۵۷.
- شهبازی، امیرحمزه (۱۳۹۹). «قومیت، جنسیت و عملکرد فضاهای شهری در شهرهای چندقومیتی (مطالعه موردی: شهر زاهدان)»، مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری، شماره ۲، صص ۱۰۳-۱۲۹.
- عباس‌زاده، محمد، قاسم‌زاده، داوود و نوشین صالح (۱۳۹۵). «بررسی ارتباط بین اشکال سرمایه و شادی در بین حاشیه‌نشینان و غیرحاشیه‌نشینان (مورد مطالعه: شهر تبریز)»، برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، شماره ۲۹، صص ۱۵۷-۱۸۴.
- عمید، حسن (۱۳۶۹). *فرهنگ عمید*، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- فتاحی، شهرام، کرمی، جهانگیر و منصور محمدی‌راد (۱۳۹۵). «بررسی عوامل اقتصادی، اجتماعی مؤثر بر شادی و بهره‌وری نیروی کار (مطالعه موردی کارگاه‌های صنعتی شهرستان کرمانشاه)»، مدیریت بهره‌وری (فراسوی مدیریت) شماره ۳۹، صص ۷-۳۶.
- فوکویاما، فرانسیس (۱۳۷۹). *پایان نظم*، ترجمه غلام‌عباس توسلی، تهران: اطلس.
- قاضی‌زاده هاشمی، سیدحسن (۱۳۹۶). *افسردگی دغدغه اصلی تا سال ۲۰۲۰ / خبرگزاری ایمن، کد خبر 278372*، تاریخ برداشت، ۳۱ تیرماه ۱۴۰۰ - ساعت ۲۰
- محمدزاده، پرویز، اصغرپور، حسین و امید منیعی (۱۳۹۲). «بررسی تأثیر درآمد بر شادی نیروی کار در ایران»، مجله تحقیقات اقتصادی، شماره ۱، صص ۱۳۹-۱۵۸.
- محمدی، کوروش (۱۳۹۷). *رئیس انجمن جامعه‌شناسی ایران و مشاور رئیس سازمان بهزیستی، خبرگزاری ایلنا، کد خبر: ۶۲۸۲۸۶*
۱۲ / ۳ / ۹۷، ۰۴:۵۸:۰۷
- مرادی، مریم (۱۳۸۴). «شادمانی و شخصیت»، تازه‌های علوم شناختی، شماره ۲، صص ۶۰-۷۲.
- مرکز آمار ایران (۱۳۳۵-۱۳۹۵). *نتایج تفصیلی سرشماری‌های عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۳۵ تا ۱۳۹۵*

منصف، عبدالعلی، معلمی، مژگان، بیابانی، جهانگیر، نجاتی، مهدی، و جواد طاهری زاده اناری پور (۱۳۹۸). «بررسی عوامل اقتصادی مؤثر بر شادی در کشورهای منتخب: رهیافت رگرسیون آستانه‌ای پانل». پژوهش‌های رشد و توسعه اقتصادی، شماره ۳، صص ۱۵-۲۴.

مهدی‌زاده، شراره، گنجی، محمد و فاطمه زارع غیاث‌آبادی (۱۳۹۳). «مطالعه رابطه بین شادی و سرمایه اجتماعی در بین جوانان». مطالعات راهبردی ورزش و جوانان، شماره ۲۶، صص ۱-۲۹.

میرطاهر موسوی، رفیعی، حسن و داوود قاسم‌زاده (۱۳۹۰). «بررسی ارتباط بین سرمایه اجتماعی برون‌گروهی و شادی در بین شهروندان شهر تهران». مطالعات جامعه‌شناسی، شماره ۱۲، صص ۱۲۵-۱۳۷.

نادمی، یونس و سید پرویز جلیلی کامجو (۱۳۹۷). «ارزیابی تأثیر فقر مطلق و نسبی بر نابرابری شادی در ایران». فصلنامه مدل‌سازی اقتصادی، شماره ۱، صص ۱-۲۶.

نائبی، هوشنگ (۱۳۷۴). پژوهش در روان‌شناسی اجتماعی: سنجش میزان احساس خوشبختی سرپرستان خانوارهای تهرانی، پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، استاد راهنما: کریم منصورفر، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران.

نبوی، عبدالحسین، رضادوست، کریم و نجمه صالحی (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر عوامل اجتماعی و روانی بر احساس نشاط (مورد مطالعه: دانش‌آموزان ۱۸-۱۶ ساله شهر اهواز». جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۳، صص ۱-۲۲.

نخعی، ابودر (۱۳۹۹). زاهدان دومین شهر حاشیه‌نشینی کشور، باشگاه خبرنگاران جوان، گروه سیستان و بلوچستان، تاریخ انتشار: ۲۹ مرداد ۱۳۹۹ - ۱۹: ۱۸، کدخبر: ۷۴۶۳۹۸۶

وحید، فریدون، بهیان، شاپور، هاشمیان‌فر، سید علی و سپیده حضرتی (۱۳۹۴). «بررسی عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر شادمانی با تکیه بر احساس امنیت اجتماعی (مورد شهر کرمان)». مطالعات جامعه‌شناختی شهری، شماره ۱۷، صص ۱-۲۸.

Ballas, D., & Tranmer, M. (2013). Happy People or Happy Places? A Multi-Level Modelling Approach to the Analysis of Happiness and Well-Being. *International Regional Science Review*, 35, 70-102.

Ballas, D. (2013). What Makes a 'Happy City? *Cities*, 32, S39-S50, [http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.32\(2013\).04.009](http://dx.doi.org/10.1016/j.cities.32(2013).04.009)

Batty, M. (2012). Building a Science of Cities. *Cities*, 29, S9-S16.

Chaoying, Y., Chunfu, S., Chunjiao, D., & Xiaoquan, W. (2019). Happiness in Urbanizing China: The Role of Commuting and Multi-Scale Built Environment Across Urban Regions. *Transport and Environment*, 74, 306-317. <https://doi.org/10.1016/j.trd.2019.08.01>

Cheng, Z. (2020). Housing Wealth and Happiness in Urban China. *Cities*, 96, 102470.

Danga, Y., Chenb, L., Zhanc, W., Zhengd, D., & Zhane, D. (2020). How Does Growing City Size Affect Residents' Happiness in Urban China? A Case Study of the Bohai Rim Area. *Habitat International*, 97, 102120, <https://doi.org/10.1016/j.habitatint.2020.102120>

Diener, E., & Suh, E. (1997). Measuring Quality of Life: Economic, Social and Subjective Indicator. *Social Indicators Research*, 40, 89-216.

DwiPurnamasari, W., Agus, D., & ImasDayana, S. (2016). Figuring the Happiness of Poor Communities in Malang City: Measuring the Outcome of Slum and Squatter Areas. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 227, 521-529.

- Eddigton, N., & Shuman, R. (2015). Subjective Well-Being Happiness. *Continuing Psychology Education, 25*(3), 125-153.
- Ford, B. Q., Dmitrieva, J. O., Heller, D., Chentsova-dutton, Y., Grossmann, I., Tamir, M., Mauss, I. B., (2015). Culture Shapes Whether the Pursuit of Happiness Predicts Higher or Lower Well-Being. *Journal of Experimental Psychology: General, 144*(6), 1053-1062.
- Francis, L. (2003). The Relationship between Religion and Happiness among German Students. *Pastoral Psychology, 51*, 271-283.
- Glatzer, W. (2000). Happiness: Classic Theory in the Light of Current Research. *Journal of Happiness Studies, 1*(4), 501-511.
- Joshanloo, M., Lepshokova, Z. K., Panyusheva, T., Natalia, A., Poon, W. C., Yeung, V. W. L., & Tsukamoto, S. (2014). Cross-Cultural Validation of Fear of Happiness Scale across 14 National Groups. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 45*(2), 246-264.
- Mao, Z., Wang, D. (2020). Residential Relocation and Life Satisfaction Change: Is There a Difference between Household Couples? *Cities, 97*, 102565, <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102565>
- Moeinaddini, M., Asadi-Shekari, Z., Aghaabbasi, M., Saadia, I., ZalyShahb, M., & Cools, M. (2020). Applying Non-Parametric Models to Explore Urban Life Satisfaction in European Cities. *Cities, 105*, 102851.
- Mouratidis, K. (2019). Compact City, Urban Sprawl, and Subjective Well-Being. *Cities, 92*, 261-272.
- Musa, H. D. (2018). Enhancing Subjective Well-Being through Strategic Urban Planning: Development and Application of Community Happiness Index. *Sustainable Cities and Society, 38*, 184-194.
- Nguyen, Q.C., Kath, s., Dapeng, Meng, H.W., li, D., Smith, K.R., VanDerslice, j. a., wen, m., li, f. (2016). Leveraging Geotagged Twitter Data to Examine Neighborhood Happiness, Diet, and Physical Activity. *Applied Geography, 73*, 77-88.
- Nodding, N. (2003). *Happiness and Education*. New York: Cambridge University Press.
- Olmo, J. C., Sánchezb, A., & Sepúlveda-Murillo, F. H. (2020). Assessing Colombia's Policy of Socio-Economic Stratification: An Intra-City Study of Self-Reported Quality of Life. *Cities, 97* 102560, <https://doi.org/10.1016/j.cities.2019.102560>Get rights and content
- Ott, J. (2006). Book Reviews: Happiness Science behind Your Smile. *Journal of Happiness Studies, 7*, 517-522.
- Papachristou, L. A., & Casal, M. R. (2019). Cities and Quality of Life. Quantitative Modeling of the Emergence of the Happiness Field in Urban Studies. *Cities, 88*, 191-208. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2018.10.012>
- Papachristou, I. A. (2019). Assessing Sustainability in Cities: A Complexity Science Approach to the Concept of Happiness for the Urban Environment, Doctoral thesis, Universitat Politècnica de Catalunya. Institut Universitari de Recerca en Ciència i Tecnologies de la Sostenibilitat, Retrieved from <http://hdl.handle.net/2117/177803>
- Valente, R.R., Berry, J. I. (2016). Dissatisfaction with City Life? Latin America Revisited, *City, 50*, 62-67
- Seligman, M. E. (2011). *Learned Optimism: How to Change Your Mind and Your Life*. New York: Random House.
- Smith, D. (1973). *The Geography of Social Well-Being*. New York: McGraw-Hill.
- Tofallis, C. (2020). Which Formula for National Happiness? *Socio-Economic Planning Science, 70*, (c) <https://doi.org/10.1016/j.seps.2019.02.003>Get rights and content
- Veenhoven, R. (1988). The Utility of Happiness. *Social Indicators Research, 20*(4), 333-354.

- Wang, D., Schwanen, T., & Mao, Z. (2019) Does Exposure to Richer and Poorer Neighborhoods Influence Wellbeing? *Cities*, 95, 102408.
- Yan, Y., Wang, C., Quan, Y., V, G., & Wu, Z. (2018). Urban sustainable development efficiency towards the balance between nature and human well-being: Connotation, measurement, and assessment. *Journal of Cleaner Production*, 178, 67-70.
- Yanjianga, Z., Xinjunb, D., Xiaofenc, Y., & Nand, G. (2020). urban integration of land-deprived households in China: Quality of living and social welfare. *Land Use Policy*, 96, 104671.
- Zhenga, X., Yuana, Z., & Zhangb, X. (2020). Does happiness dwell in an owner-occupied house? Home ownership and subjective well-being in urban China, *Cities*, 96, 102404.
- Abbaszadeh, M., Qhasemzadeh, D., & Saleh, N. (2016). Investigating the Relationship between Capital Forms and Happiness among Marginalized and Non-Marginalized (Case Study: Tabriz). *Welfare Planning and Social Development*, 8(29), 157-184. (In Persian)
- Akbarzadeh, F., Deghani, H., Khoshfar, G., & Janalizadeh Choobdasti, H. (2013). A Study of Three Types of Economic, Cultural and Social Capital on Youth Happiness. *Applied Sociology*, 24(1), 67- 88. (In Persian)
- Amid, H. (1990). Dictionary of Amid. Tehran: Amirkabir Publications.
- Amirkafi, M., & Zare, B. (2012). The Effect of Social Capital on Happiness Studied in Kerman. *Social and Cultural Strategy Quarterly*, 1(5), 41-77. (In Persian)
- Azmudeh, P., Shahidi, S., & Danesh, E. (2007). The relationship between religious orientation and stubbornness and happiness in students, *Psychology*, 41, 60-74. (In Persian)
- Babaeifard, A., Mehrabizadeh, M., & Shamsi, M. (2018). Meta-Analysis of Studies on the Relationship between Cultural Capital and Happiness. *Applied studies in social Sciences and Sociology*, 3(3), 55-67. (In Persian)
- Bastani, S., & Malekipour, S. (2016). The Effect of Urban Space on the Happiness of Residents of 9 Neighborhood of Tehran. *Local Development (Urban- Rural)*, 8(1), 1- 26. (In Persian)
- Behzadpour, M., Gorgi mahlavani, Y., & Soheili, J. (2016). The Role of Nature on the Sense of Vitality of Residents in Residential Complexes (Strategies to Improve Neighborhood Relations; Ekbatan Complex in Tehran and Mehregan Complex in Qazvin). *Urban Management*, 16(3), 361-375. (In Persian)
- Ebrahimzadeh, I., Barimani, F., & Nasiri, Y. (2003). Marginalization, Urban Anomalies and Modification Strategies (Case Study: Karimabad, Zahedan). *Journal of Geography and Development*, 2(3), 121-143. (In Persian)
- Fattahi, S., Karami, J., & Mohammadi Rad, M. (2017). Study of Socio-Economic Factors Affecting Labor Happiness and Efficiency (Case Study of Industrial Manufactory in Kermanshah). *Efficiency Management (Beyond Management)*, 9(36), 7- 36. (In Persian)
- Fukuyama, F. (2000). *The End of Order* (Translated by Tavassoli, GH.). Tehran, Atlas. (In Persian)
- Ghazizadeh Hashemi, S. H. (2016). Depression is the main problem until 2020 / Imena News Agency, news code 278372, July 23, 2021 - 8 p.m. (In Persian)
- Jacobs, J. (2007). *Death and Life of Major American Cities* (Parsi H. R., Aflatooni A. Trans). Tehran: University of Tehran Press. (In Persian)

- Khoshfar, G., Janalizadeh, V., Akbarzadeh, F., & Deghani, H. (2015). Cultural Capital and Youth Happiness. *Quarterly Journal of the Iranian Association for Cultural Studies and Communication*, 11(38), 89-120. (In Persian)
- Mehdizadeh, S., Ganji, M., & Zareghiasabadi, F. (2014). Study of the Relationship between Happiness and Social Capital among Youth, Al-Zahra University. *Strategic Studies in Sports and Youth*, 13(26), 1-29. (In Persian)
- Mohammadi, K. (2018). *Boss of the Iranian Sociological Association and Advisor to the Minister of the Welfare Organization*, ILNA News Agency, News ID: 628286, 12/3/97, 07:58: 04. (In Persian)
- Mohammadzadeh, P., Asgharpour, H., & Maniei, O. (2013). The Effect of Income on Labor Force Happiness in Iran. *Journal of Economic Research*, 48(1), 139-158. (In Persian)
- Monsef, A., Moallemi, M., Biabani, J., Nejati, M., & Taherizadehanaripour, J. (2018). A Study of Economic Factors Affecting Happiness in Selected Countries: The Panel Threshold Regression Approach. *Economic Growth & Development Research*, 9(3), 15- 24. (In Persian)
- Moradi, M. (2005). Happiness and Personality. *Cognitive Science News*, 7(2), 60-72. (In Persian)
- Mousavi, M., Rafiei, H., & Ghasemzadeh, D. (2010). The Study of the Relationship between Extragroup Social Capital and Happiness among Citizens of Tehran. *Sociological Studies*, 3(12), 125-137. (In Persian)
- Nabavi, A., Rezadoost, K., & Salehi, N. (2016). The Effect of Social and Psychological Factors on the Feeling of Vitality (Case study: 16-18 Year Old Students in Ahvaz. *Applied Sociology*, 26(3), 1-22. (In Persian)
- Nademi, Y., & Jalili Kamjoo, S. (2018). Assessing the Effect of Absolute and Relative Poverty on Happiness Inequality in Iran. *Quarterly Journal of Economic Modeling*, 12(1), 1-26. (In Persian)
- Naebi, H. (1995). *Research in Social Psychology, Measuring the Happiness of Households Heads in Tehran*, Master's Thesis, Supervisor: Karim Mansourfar, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran. (In Persian)
- Nakhaei, A. (2020). *Zahedan is the Second Most Marginalized City in the Country*, Young Reporters Club, Sistan and Baluchestan Group, Published: August 20, 2016 - 19:18, News ID: 7463998. (In Persian)
- Pakzad, J. (2006). *Theoretical Foundations and Urban Design Process*, Tehran, Shahidi Publications. (In Persian)
- Rabbani, A., Rabbani, R., & Ganji, M. (2011). A Sociological Approach to the Feeling of Happiness of Heads of Household in Isfahan. *Social Issues of Iran*, 2(1), 39-73. (In Persian)
- Rabbani, R., Rabbani, A., Abedi, M., & Ganji, M. (2007). Culture of Happiness: A Theoretical and Experimental Approach to the Daily Life of Heads of Household in Isfahan. *Journal of the Iranian Association for Cultural Studies and Communication*, 3(8), 41-78. (In Persian)
- Rahmani-Khalili, E. (2016). The Effect of Social Capital on Social Well-Being in the Presence of Social Support and Religiosity Variables. *Culture and Communication Studies*, 16(32), 93-117. (In Persian)
- Ranjbar, H., Samti, M., & Sarrafan, F. (2016). The Effect of Income and Non-Income Factors on Promoting Happiness in EU Countries. *Applied Economics*, 7(23), 13- 25. (In Persian)
- Rio, J. M. (1999). *Motivation and Excitement* (Seyed Mohammadi, Y. Trans). Tehran: Virayesh. (In Persian)
- Samavati, S., & Ranjbar, E. (2018). Recognition of Factors Affecting Happiness in Urban Public Spaces (Case Study: Sidewalk Area of Tehran Historic Center). *Urban Studies*, 8(29), 3-19. (In Persian)

- Sarukhani, B. (1996). *Introduction to the Encyclopedia of Social Sciences*. Tehran: University of Tehran. (In Persian)
- Shahbazi, A. H. (2020). Ethnicity, Gender and Function of Urban Spaces in Multi-Ethnic Cities (Case Study: Zahedan City). *Journal of Geography and Urban Space Development*, 6(2), 103-129. DOI: 10.22067/gusd.v6i2.81346 (In Persian)
- Shamaei, A., Fakhripourmohammadi, A., & Zanganeh, A. (2017). Assessing the Quality of Life in Urban Areas (Case study: District 11 of Tehran Municipality). *Geographical Research of Urban Planning*, 5(3), 279-357. (In Persian)
- Sohrabzadeh, M., Hosaini, S. S., Imamalizadeh, H., & Sakhaei, A. (2016). Capital and Happiness: A Study on the Relationship between Social and Cultural Capital and Feelings of Happiness (Case study: Aran and Bidgol). *Quarterly Journal of Planning, Welfare and Social Development*, 7(28), 117-150. (In Persian)
- Soleimani, M., Tavalai, S., Rafiean, M., Zanganeh, A., & Khazaeinejad, F. (2016). Urban Livability: Concept, Principles, Dimensions and Indicators. *Geographical Studies of Urban Planning*, 4(1), 27-50
- Vahida, F., Behyan, S., Hashemianfar, S. A., & Hazrati, S., (2015). A Study of Sociological factors affecting happiness based on the Sense of Social Security (Case of Kerman). *Urban Sociological Studies*, 6(17), 1-28. (In Persian)

